

18-19

3

ISSN 2250-169X

International Registered & Recognized
Research Journal Related To Higher Education For All Subjects

VISION

RESEARCH REVIEW

CHIEF EDITOR

DR. BALAJI KAMBLE

IMPACT FACTOR
3.48

ॐ - अंतरात्मा - उपलब्ध
International Registered & Recognized

ISSN 2250-169X

Research Journal Related to Higher Education for all Subjects

VISION

RESEARCH REVIEW

REFEREED & PEER REVIEWED RESEARCH JOURNAL

Issue - XV, Vol. - II
Year-VIII, Bi-Annual (Half Yearly)
(June 2018 To Nov. 2018)

Editorial Office :

'Gyandev-Parvati',
R-9/139/6-A-1,
Near Vishal School,
LIC Colony,
Pragati Nagar, Latur
Dist. Latur - 413531.
(Maharashtra), India.

Contact : 02382 -241913
9423346913 / 7276301000
9637935252 / 9503814000

E-mail :

interlinkresearch@rediffmail.com
visiongroup1994@gmail.com
mbkamble2010@gmail.com

Published By :

Jyotichandra Publication
Latur, Dist. Latur - 413531. (M.S.)

Price : ₹ 200/-

CHIEF EDITOR

Dr. Balaji G. Kamble
Research Guide & Head,
Dept. of Economics,
Dr. Babasaheb Ambedkar College,
Latur, Dist. Latur. (M.S.) India.

SPECIAL EDITOR

Dr. E. Sivanagi Reddy
'Sthapathi'
Dept of Archaeology & Museums,
Hyderabad (A.P.)

EXECUTIVE EDITORS

Michael Strayss,
Director,
International Relation & Diplomacy,
Schiller International University,
Paris. (France)

Verena Blechinger Talcott
Director, Dept. of History
& Cultural Studies, University of Barin.
Barin. (Germany)

Dr. Raja Reddy
Former, Director, N.I.M.S.
Hyderabad (A.P.) &
World Famous Neurosurgeon

Bhujang R. Bobade
Director, Manuscript Dept.,
Deccan Archaeological and Cultural
Research Institute, Hyderabad. (A.P.)

Dr. Arjun Jadhav
Dept. of English,
Furguson College,
Pune, Dist. Pune

Dr. Sarjerao Shinde
Principal,
B.K.D. College,
Chakur, Dist. Latur (M.S)

DEPUTY EDITORS

Dr. Ashok G. Chaskar
Head, Dept. of English,
S.P. College, Pune &
Dean, Faculty of Arts & Fine Arts, University of
Pune, Dist. Pune.

Dr. M. Veeraprasad
Dept. of Political Science,
S.K. University,
Anantpur, Dist. Anantpur (A.P.)

Dr. V. S. Kanwate
Principal, Nagnath College,
Aundha (N), Dist. Hingoli (M.S.)

Dr. Omshiva V. Ligade
Head, Dept. of History
Shivagruti College, Nalegaon,
Dist. Latur. (M.S.)

Dr. Balaji S. Bhure
Dept. of Hindi,
Shivagruti College, Nalegaon.
Dist. Latur (M.S.)

Prashant Mothe
Dept. of English, Aadarsh College,
Omerga, Dist. Osmanabad. (M.S.)

CO - EDITORS

Dr. Allabaksha Jamadar
Chairman, BOS, Hindi, SRTMUN &
Head, Dept. of Hindi,
B.K.D. College,
Chakur, Dist. Latur (M.S.)

Dr. Murlidhar Lahade
Dept. of Hindi,
Janvikas Mahavidyalaya,
Bansarola, Dist. Beed. (M.S.)

Dr. S.B. Wadekar
Sharadchandra Arts, Com., & Sci. College,
Naigaon (Bz), Dist. Nanded. (M.S.)

Dr. Shivaji Vaidhya
Dept. of Hindi,
B. Raghunath College,
Parbhani, Dist. Parbhani (M.S.)

INDEX

Sr. No.	Title of Research Paper	Author(s)	Page No.
1	A Study of Industrial Development of Parbhani District	Dr. V. S. Kshirsagar	1
2	Marketing Challenges for the new Millennium	Dr. Baljeet Kaur Oberoi	5
3	Use of Fertilizers and Sustainability of Indian Agriculture : Some Evidences	Girish M. Mayee	9
4	Portrayal of Women in Shakespeare's Literary Work	Sanjay L. Khandel	15
5	Investigation of Before Competition State Anxiety of Baseball Players	Anil Patil	21
6	Analysis of the Role of Medico-Socio Worker and Nurse in Medical Sociology	Dr. Ananda B. Kale	26
7	Human Rights and Child Labour : Indian Perspective	Dr. S. P. Ghayal	29
8	लॉर्ड रिपनच्या विविध सुधारणा : एक आढावा	सचिन उत्तमराव हंचाटे	34
9	नैसर्गिक वार्षिक कालावधीचे विश्लेषण	रामकृष्ण महाकाळ	40
10	'कोल्हाट्याचं पोर' : कोल्हाटी स्त्रिया मरणप्राय यातना	डॉ. अंकुशकुमार चव्हाण	47
11	शारीरिक फिटनेसला मदत करणारे घटक	राजेंद्र माणिकराव सुर्यवंशी	55
12	राजकारणातील महिलांच्या नेतृत्वाचा चिकित्सक अभ्यास	डॉ. रजनी बारोळे	59

10

'कोल्हाट्याचं पोर' : कोल्हाटी स्त्रिया मरणप्राय यातना

डॉ. अंकुशकुमार चव्हाण

Research Paper - Marathi

घटनेच्या अधिकाराने शिक्षण घेवून एक महत्वाची बाब घडली ती म्हणजे या निमित्ताने समाजातील विविध स्तर साहित्याच्या माध्यमातून मुखर झाले. प्रस्थापित समाजाने ज्यांचा उपभोग घेतला, ज्यांना गुलाम समजून त्यांची अवहेलना केली, असे कित्येक समाज आज प्रस्थापितांच्या अंधःकारात चाचपडत आहेत. परंतु जस-जशी शिक्षणाची किरणे आणि चळवळीचे तत्त्वज्ञान त्यांच्यापर्यंत जाईल तसतशी ती प्रकाशमान होतील. अशा खालच्या जमातीपैकी कोल्हाटी ही एक जमात आहे. महाराष्ट्रात अनेक लोककला परंपरेने जोपासल्या जातात. तर काही लोककला परिस्थितीमुळे लोकांच्या मनोरंजनासाठी कराव्या लागतात. या लोककलेपैकीच मोठ्या प्रमाणात लोकांमध्ये लाभलेली एक लोककला म्हणजे 'तमाशा' ही होय. या लोकांमध्ये लाभलेल्या कलेवर जगणारी भटक्या विमुक्तातील एक जमात म्हणजे 'कोल्हाटी' जमात होय. 'कोल्हाट्याचं पोर' या किशोर शांताबाई काळे यांच्या आत्मकथनात या जमातीचे चित्रण आलेले आहे. या आत्मकथनात आलेली किशोर काळे यांची व्यथा इतर दलित आत्मकथनांतील व्यथेपेक्षा निराळी आहे. कोल्हाटी समाज हा जातपातीला गुंडाळून ठेवणारा, पारंपरिक वैवाहिक पध्दतीला नाकारणारा समाज आहे. घरातील कुटुंबातील कमावती व्यक्ती ही कुटुंबाची प्रमुख असते. त्याच्याकडून कुटुंबाची सर्व सूत्रे चालत असतात ; परंतु इथे हेही नाही. जुन्या परंपरेमध्ये पुरुषांनी बाहेर जाऊन पैसा कमवायचा व स्त्रियांनी चूल आणि मूल सांभाळून पुरुषाची दासी होऊन राहायचे. अशा काळातही कोल्हाटी

VISION

ISSN 2250-169X

Published, Printed, Owned by Sow. Mahananda B. Kamble & Edited by Dr. Balaji Kamble & Printed at Jyotichandra Offset Printing & Binding Pvt. Ltd. & Published by Jyotichandra Publication Pvt. Ltd., 'Gyandev-Parvati', R-9/139/6, Near Vishal School, L.I.C. Colony, Pragati Nagar, Latur. Dist. Latur-413531 (M.S.) India.

Chief Editor : Dr. Balaji Kamble, Mob. 9423346913

मराठी ग्रामीण कादंबरी

आस्वाद आणि समीक्षा

संपादक

डॉ. संग्राम टेकले

ISBN : 978-93-83672-51-6

Marathi Gramin Kadambari Aswad Ani Samiksha

* मराठी ग्रामीण कादंबरी आस्वाद आणि समीक्षा

* संपादक : डॉ.सग्राम टेकले.

* शौर्य पब्लिकेशन

अरूण बी.गोदाम,

खाडगाव रोड, कपील नगर,

लातूर-४१३५१२

www.rjournals.co.in

Email- hitechresearch११@gmail.com

मो.८१४९६६८९९९

© सर्व हक्क संपादकाधीन

* प्रथमावृत्ती :- ३० नोव्हेंबर २०१७ (विजयादशमी)

मुखपृष्ठ सजावट : श्री.सूर्यकांत उमशेट्टे

* मूल्य : ५००/-

मराठी ग्रामीण कादंबरी आस्वाद आणि समीक्षा या संपादकीय ग्रंथातील सर्व मते आणि अभिप्राय संबंधित लेखकांची असून त्या संबंधी संपादक, प्रकाशक, मुद्रक, वितरक सहमत असतीलच असे नाही.

११. वर्तमान काळातील वास्तववादी व्यवस्था : चारखणी

डॉ.प्रल्हाद लुलेकर /१३३

१२. असं जगणं तोलाचं आणि धूळपेरणी : एक अवलोकन

डॉ.किशोर सानप /१४३

✓१३. कळप आणि तणकट मधील मूल्यविचार

डॉ.अंकुशकुमार चव्हाण /१५३

१४. रा.रं.बोराडे यांच्या कादंबऱ्या : आकलन आणि आस्वाद

डॉ.बाळासाहेब दास /१६२

१५. समाजातील हरवत चाललेल्या मानवी मूल्यांचा वेध : हारण आणि

नामुष्कीचे स्वगत : डॉ.सहदेव रसाळ /१८०

१६. तहान आणि बारोमास : सामर्थ्य आणि मर्यादा

डॉ.माधव पुटवाड /१८६

१७. द.ता.भोसले यांची कादंबरी : एक आकलन

डॉ.साहेबराव शिंदे /२०२

विभाग ४ : मराठी ग्रामीण कादंबरी : आस्वाद आणि समीक्षा २०६

१८. दुष्काळाच्या दाहकतेचा शेतकरी चळवळीवर परखड भाष्य : चारापाणी

डॉ.ज्ञानदेव राऊत /२०७

१९. धरणग्रस्तांच्या जगण्याचा जीवनपट : झाडाझडती

डॉ.शिवसांब कापसे /२११

२०. विनाअनुदानित शिक्षणव्यवस्थेतील सुशिक्षितांची फरफट : कोंडणातलं जिणं

डॉ.नरसिंग कदम /२१४

२१. दुष्काळाच्या दाहकतेची वास्तवता : तहान

डॉ.प्रकाश सूर्यवंशी /२२०

२२. ग्रामीण माणसांचे अस्वस्थ वर्तमान : गराडा

डॉ.मंदाकिनी कुलकर्णी /२२७

२३. ग्रामीण जीवनाला वेढून टाकणारी जातीयता : तणकट

डॉ.बालाजी घारूळे /२३५

२४. भूकंपात उद्ध्वस्त झालेले गाव : इथं होतं एक गाव

प्रा.नंदकुमार माने /२४१

'कळप' आणि 'तणकट' मधील मूल्यविचार

डॉ. अंकुशकुमार चव्हाण

सन १९९० नंतरच्या काळातील कसदार लेखन करणारे महत्वाचे कादंबरी लेखक म्हणून राजन गवस यांचा उल्लेख करावा लागतो. समाज व्यवस्थेतील शोषण आणि दुःख हे त्यांच्या लेखन प्रवासाचे मुख्य सूत्र आहे. दलित जीवनातील मूल्यविचार, ग्रामीण माणसातील मूल्यविचार आणि स्त्रीजीवन विषयक मूल्यविचार त्यांच्या कादंबरीतून आविष्कृत झाली आहे. त्यांनी कादंबरीतून समाजातील मूल्यविचारांची मांडणी तर केलीच पण; समाजातील मूल्यात्मकता माणसाला कोणती उंची प्राप्त करून देते याचेही पाळेमुळे शोधणारा हा लेखक असल्याने त्यांच्या कादंबऱ्यांना एक मूल्यात्मकता प्राप्त झाली आहे. समाज जीवनाचे परिपूर्ण आणि अनेकांगी दर्शन घडविण्याची एक वेगळी क्षमता त्यांच्या कादंबरीत आहे. कादंबरी लेखन ही जाणीवपूर्वक भान ठेवून करावयाची कृती आहे असे मानणाऱ्या सांप्रदायात राजन गवस यांचा समावेश होतो. आपण ज्या समाजात राहतो त्या समाजाशी आपले काही नाते आहे आणि ज्या परिसरात आपण राहतो तेथील समस्यांचे तटस्थपणे चित्रण करणे ही आपली जबाबदारी आहे असे माणणाऱ्या नेमाडे सांप्रदायात त्यांचा समावेश करावा लागतो. ते ज्या कोल्हापूर परिसरात राहतात तेथे कित्येक वर्षांपासून राहणाऱ्या ग्रामीण आणि दलित समाजाचे जीवन कादंबरीतून आवतरले पाहिजे, त्यांच्या जीवनातील मूल्यात्मकता कादंबरीतून मांडली पाहिजे ही मूल्यधारा त्यांना अस्वस्थ करीत होती. याच प्रेरणेतून त्यांच्या 'कळप' आणि 'तणकट' या कादंबऱ्यांची निर्मिती झाली आहे.

या कादंबऱ्यातून समाजातील समकालीन प्रश्नांची उकल त्यांनी केली आहे. आपल्या आजूबाजूला घडत असणाऱ्या घटनांचा परिणाम कोणत्याही संवेदनशील मनावर होत असतो. त्याच्यातूनच कोणतीही नवीन कलाकृती जन्माला येत असते. ती कलाकृती समाजातील विशिष्ट मूल्य घेऊन जन्माला येत असते. त्यांनी 'कळप' कादंबरीत भालचंद्र नेमाडे यांचे वारंवार आभार मानले आहेत. बहुजन समाजात जन्मलेल्या दुःखाचे अनेक चटके भोगणाऱ्या वाङ्मयीन आणि सांस्कृतिक चळवळीत मूल्य कसे ढासळत चालले आहे याचे चटके सहन करणाऱ्या रघू चिलमी नावाच्या एका खेड्यातील तरुणाची कथा 'कळप' मधून त्यांनी रेखाटली आहे. रघू चिलमी हा लेखक आणि कवी असल्यामुळे तो संवेदनशील मनाचा आहे. महाविद्यालयीन जीवनातच तो चळवळीत उतरतो. रघू चिलमीच्या रुपाने सभोवतीच्या जीवनातील मूल्यांचे चित्रण अत्यंत समर्थपणे या कादंबरीतून रेखाटले आहे. या कादंबरीचा रुपबंध मोकळा असल्यामुळे कथानकाला फारशी गती नाही. कथानकाचे अनेक तुकडे कादंबरीमध्ये येतात. काही तरी सामाजिक ऋण आपल्याला फेडता आले पाहिजे ही मूल्यात्मक भावना त्याची असते; पण

यायचं न्हाई. तुमाला जे करायचं हाय ते मला करायचं न्हाई. गावात मजुरीला जायचं न्हाई ही जर तुमची चळवळ असेल तर ती मला मान्य न्हाई. असल्या गोष्टीतून काहीच साधणार न्हाई. उलट समाजाला त्रास होणार आहे. म्हणून मी तुमच्या या भानगडीत येणार न्हाई."१० असे मूल्यात्मक विचार राजन गवस यांच्या कादंबरीचे केंद्र ठरतात. लेखकाने मध्यमवर्गीय जीवनातील मूल्यात्मकता ग्रामीण जीवनातील समाज चित्रणातून अत्यंत प्रभावीपणे चित्रित केली आहे. जीवनाचे सर्वांगाने चित्रण करणारा कादंबरीकार आपल्या कलाकृतीतून सांस्कृतिक मूल्ये जपत असतो. सांस्कृतिक मूल्यविधान करीत असतो. कादंबरीकाराने केलेले हे मूल्यविधान म्हणजे त्या संस्कृतीची वैचारिक सामुग्रीच असते, कादंबरीतील अशी सांस्कृतिक मूल्ये चर्चेच्या माध्यमातून मांडली जातात. 'कळप' आणि 'तणकट' मध्ये अशी मूल्यात्मक मांडणी प्रभावीपणे होताना दिसते.

राजन गवस यांच्या कादंबऱ्यातील मूल्यविचार आकलनाच्या पातळीवर अधिकाधिक प्रगल्भ होत गेलेला दिसतो. या कादंबऱ्या दलित, ग्रामीण आणि निमशहरी जीवनाचे चित्रण करणाऱ्या असल्याने त्यांनी त्यांचा पट उलगडून दाखविला आहे. राजन गवसांच्या 'कळप' आणि 'तणकट' या कादंबऱ्यातील नायक ग्रामीण भागातीलच आहेत; पण ते समाजातील वेगवेगळ्या स्तरातून आलेले आहेत. हे दोन्ही नायक वेगळ्या स्तरातून आलेले असले तरी त्यांच्या जगण्यातील मूल्यापासून ते दूर जात नाहीत. त्यांना आपण ज्या मातीत आणि संस्कृतीत वाढलो त्या विषयी कमालीची आस्था आहे. त्यामुळे ते नवनवीन बदलांचा अंगीकार करतात आपल्या जगण्यावर गद्द आणणाऱ्या बदलांना नाकारतात. त्यामुळे गवसांच्या कादंबऱ्यांना एक सामाजिक मूल्य प्राप्त झाले आहे. मूल्यात्मक भूमिकेतून जीवनाला सामोरे जाणारे वास्तववादी तत्त्वज्ञान त्यांच्या कादंबरीने निर्माण केले. नाविन्यपूर्ण विषयासह जीवन दर्शन घडवून त्यांच्या कादंबरीने मराठी कादंबरी विश्वाला समृद्ध केले आहे. लेखनाची नैतिकता मानणाऱ्या आणि सामाजिक बांधिलकी स्वीकारणाऱ्या लेखकामध्ये त्यांचा समावेश करावा लागतो.

संदर्भग्रंथ सूची :-

- १) डॉ. अंकुशकुमार चव्हाण, 'भटक्या विमुक्तांची आत्मकथने : स्वरूप आणि संकल्पना', संस्कार प्रकाशन, लातूर, आवृत्ती पहिली - २००८, पृ.क्र. २४
- २) भारती निरगूडकर, 'मराठी कादंबरी : आस्वादयात्रा' (संपा.) विजया राजाध्वक्ष, पॉप्युलर प्रकाशन, प्रा.लि. भूलाबाई देसाई रोड, मुंबई, आवृत्ती पहिली - २००८, पृ.क्र. ४४७.
- ३) राजन गवस, 'तणकट' साकेत प्रकाशन प्रा.लि. स्टेशन रोड, औरंगाबाद, आवृत्ती तिसरी - २००७, पृ.क्र. ७४.
- ४) तत्रैव, पृ.क्र. ६९.
- ५) राजन गवस, 'कळप', शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर, आवृत्ती पहिली, १९९७, पृ.क्र. २४६.
- ६) राजन गवस, 'तणकट', पृ.क्र. १५-१६.
- ७) डॉ. वासुदेव सामंत, 'रजतनिधी - विशेषांक', बेळगाव संपादक मंडळ - २००१, पृ.क्र. १६१.

संपादक परिचय.....

- नाव : प्रा. डॉ. संग्राम मदन टेकले
पत्ता : मु. कोयाजीवाडी, पो. सावरी, ता. निलंगा, जि. लातूर
ग्रमणभाष : ९७६७४७५५३७, ९५११७५२२७७
ई-मेल : sangramtekale39@gmail.com
शिक्षण : एम.ए., बी.एड., एम.फिल., पीएच.डी., सेट (मराठी)

संशोधन कार्य : मराठी कादंबरीतील भूकंपग्रस्तांचे चित्रण (विशेष संदर्भ- इथं होतं एक गाव व बखर एका खेड्याची) या विषयावर प्रा. डॉ. मथुताई सावंत यांच्या मार्गदर्शनाखाली एम.फिल. पदवी प्राप्त

मराठी ग्रामीण कादंबरीतील खेडे : एक अभ्यास (स्वातंत्र्योत्तर कालखंडातील निवडक कादंबऱ्यांच्या आधारे) या विषयावर प्रा. डॉ. शंकरानंद येडले यांच्या मार्गदर्शनाखाली पीएच.डी. पदवी प्राप्त

अध्यापन कार्य : श्रीमती सुशीलादेवी देशमुख महिला महाविद्यालय, लातूर येथे सहाय्यक प्राध्यापक म्हणून कार्यरत.

प्रकाशित ग्रंथ : मराठी कादंबरीतील भूकंपग्रस्तांचे चित्रण.

संपादित ग्रंथ : मराठी ग्रामीण कादंबरी : आस्वाद आणि समीक्षा

प्रकाशित शोधनिबंध : राष्ट्रीय, आंतरराष्ट्रीय मान्यताप्राप्त मासिक, त्रैमासिकात वीसपेक्षा अधिक शोधनिबंध प्रकाशित.

सहभाग : विद्यापीठस्तरीय, राज्यस्तरीय, राष्ट्रीय, चर्चासत्रांमधून शोधनिबंध सादर व सहभाग, आंतरमहाविद्यालयीन युवक महोत्सवात सहभाग.

कार्य : राष्ट्रीय सेवा योजना, सांस्कृतिक विभाग, प्रसिद्धी विभाग, विविध कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन.

लेखन कार्य : अनेक वर्तमानपत्रातून प्रासंगिक लेख प्रकाशित.

ISBN No. 978-93-83672-51-6